

FINANSIJSKI IZAZOVI PRANJA NOVCA U PROMETU NEKRETNINA

Ergin Hakić

Univerzitet u Novom Pazaru

e.hakic@uninp.edu.rs, ORCID: 0000-0002-2983-4346

Enver Mededović

Univerzitet u Novom Pazaru

e.medjedovic@uninp.edu.rs

Ferid Bulić

Ministarstvo pravde Republike Srbije

Uprava za saradnju s crkvama i verskim zajednicama

ferid.bulic@vere.gov.rs

Apstrakt

Pranje novca, kao jedan od oblika organizovanog kriminaliteta predstavlja veoma složen problem, koji je vrlo teško u potpunosti iskoreniti, ali se u nekim oblicima suprostavljanja može svesti na niži nivo sa krajnjim ciljem da se delovanjem na polju prevencije i konkretnim metodama suzbije i u velikom delu iskoreni u društvenim sferama u kojima pričinjava ogroman problem i nanosi štetu. Zbog toga što prouzrokuje ogromne posledice u vidu političkih i privredni i drugih štetnih efekata, ovaj vid kriminaliteta čini transnacionalnu problematiku zbog čega vlade u svetu čvrsto rešene da se svi oblici transnacionalnog organizovanog kriminala sprečavaju i iskorenjuju na globalnom nivou, a posebno pranje novca koje se vezuje za više oblika organizovanog kriminaliteta. Kao poseban deo u radu, akcenat je stavljen na pranje novca sa aspekta tržišta nekretnina i malverzacija koje se događaju na njima kako bi se nelegalan novac uveo u legalne tokove.

Ključne riječi: Pranje novca, organizovani kriminalitet, krivični zakonik.

FINANCIAL CHALLENGES OF MONEY LAUNDERING IN REAL ESTATE TRANSACTIONS

Abstract

Money laundering, as one form of organized crime, represents a highly complex problem that cannot be fully eradicated, but can be mitigated to a lower level through certain forms of combat with the ultimate goal of preventing and suppressing it, and if mostly possible, eradicating it in fields where it creates the most problems. Due to its severe consequences in the form of economic and political effects, this type of crime is an international problem, which is why the international community is interested in preventing and suppressing all forms of organized crime on a global scale, especially money laundering, which is linked to several forms of organized crime. As a special part of this paper, the emphasis is put on money laundering from the aspect of the real estate market and the malfeasances that occur in it to bring illegal money into legal flows.

Key word: Money laundering, organized crime, criminal code.

JEL codes: F38, K11, K14, K25

UVOD

Ono što je negativna prateća pojava ekonomskog razvoja je organizovani kriminalitet koji se pojavljuje, napreduje u skladu sa razvojem nauke i tehnologije i nastoji da legalizuje putem pranja novca zaradu koja je nastala nezakonito stečenim putem. Nemoralno i nezakonito je pokušavati zarađenu dobit na osnovu kriminala infiltrirati u platne i privredne transakcije radi kontrole određenih društveno-političkih procesa. Ovakve aktivnosti predstavljaju ozbiljnu pretnju društvenoj stabilnosti, zakonu i pravdi. Očuvanje integriteta ekonomskih i političkih sistema od suštinskog je značaja za pravedno i održivo društvo. Umesto toga, trebali bismo podržavati transparentnost, zakonitost i etičko poslovanje kako bismo promovisali integritet u svim aspektima društva..

Počev od devedesetih godina XX veka zapažena je pojava, u svetskim okvirima, da organizovani kriminalitet sve više ulaže novac u legalne pravne poslove, legalne privredne, poslovne i finansijske institucije. Na primer, novac pribavljen od ilegalne trgovine drogom ili drugih krivičnih dela, ulaže se u kupovinu preduzeća, nekretnina, u sportske klubove, otvaranje sportskih terena, u političke partije ili kampanje, u otvaranje banaka, ili finansijskih organizacija i drugo. Na taj način dolazi do pranja novca, odnosno njegove legalizacije. Ovi procesi su doprineli dodatnoj ekspanziji organizovanog kriminaliteta (Škulić, 2003:123).

DEFINISANANJE POJMA PRANJE NOVCA

Nastojanje da se zarađena dobit na nezakonit način infiltrira u finansijske i privredne tokove predstavlja ozbiljan problem, posebno kada su u pitanju organizovani oblici kriminala. "Organizovani kriminalni entiteti često koriste različite strategije kako bi stvorili uslove za legalizaciju protivpravno stečene dobiti, pri čemu se trude prikriti kriminalno poreklo i stvoriti privid legalne delatnosti" (Mijalković i saradnici, 2011). U takvim situacijama, često se koriste različiti mehanizmi poput pranja novca, što podrazumeva procese kojima se ilegalno stečeni novac transformiše kako bi se prikazao kao zakonito stečen. Ovaj proces obuhvata kompleksne finansijske transakcije koje mogu uključivati kupovinu nekretnina, akcija ili drugih vrednosti, čime se prikriva trag novca.

Pored toga, organizovani kriminalci često koriste korporativne strukture, kao i međunarodne mreže, kako bi otežali praćenje njihovih aktivnosti od strane pravosudnih organa. "Kroz stvaranje privida legalnog poslovanja, oni pokušavaju da se uklope u regularne ekonomske tokove, izbegavajući tako sumnje i pažnju nadležnih organa. "Pranje novca" se smatra delatnošću iz oblasti „sive ekonomije" i organizovanih vidova kriminaliteta kojima se stvaraju uslovi za legalizaciju protivpravno stečene dobiti čime se prikriva njeno kriminalno poreklo i stvara predstava o zakonitoj delatnosti. Takođe, pranje novca predstavlja proces kretanja ilegalno stečenih sredstava kroz ciklus transformacije sa ciljem da se na kraju dobiju prividno legalna stečena sredstva" (Teofilović i Jelačić, 2006:246).

Pranje novca kao kriminalna delatnost je sve prisutnija, a porast ovog vida krivičnog dela iz oblasti privrede je u uzročnoj vezi sa razvojem organizovanog kriminaliteta

koji nastoji da na taj način legalizuje kriminalom zarađeni novac. „Pranje novca” podrazumeva niz radnji koje su najređe bankarske i finansijske, kojim se želiprikriti poreklo nezakonito stečenog novca, a takav novac se želi pokazati uvidu legalano stečenog, a finansijske poslovise koriste stvaranje privida da se novac zaradio na legalan način.

Postoji mnogo podataka kako statističkih, tako i u naučnoj literaturi koji ukazuju na na idikaciju pojave sive ekonomije i tzv. “money-laundering-a” u svetu. Naravno da te brojke stalno variraju i podložne su promenama jer kompleksna ekonomska situacija i deficit pojedinih dobara na svetskom tržištu dovode do pojačane „sive ekonomije”, a krivično delo pranja novca koje je tema ovog rada, podrazumeva velike iznose u odnosu na celokupnu ekonomsku aktivnost.

Pranjem novca se u savremenim uslovima, za sebe ili neko drugo lice ostvaruje nezakonita korist. Izraz "pranje novca" proizašao je iz SAD-a u 20. veku tokom ere prohibicije, perioda kada je bilo zabranjeno točenje i prodaja alkoholnih pića. Tokom tog vremena, kriminalci su se bavili praksom ubacivanja novca stečenog ilegalnom proizvodnjom i krijumčarenjem alkoholnih pića u legalne finansijske tokove. Kako bi prikrili poreklo ovog novca, koristili su ga kao zaradu od navodno legalnih poslova, kao što su perionice za pranje automobila ili rublja.

Ovaj fenomen je proizveo promenu u percepciji kriminalnih radnji, gde su kriminalci aktivno tražili načine da integrišu nezakonito stečeni novac u prividno zakonite poslove. Umesto da ostanu u ilegalnim sferama, pranje novca tokom prohibicije je postalo sofisticirana strategija za kamufliranje finansijskih tragova i ostvarivanje dobiti putem prikrivenih legalnih aktivnosti. Ove metode su, s vremenom, evoluirale i prilagodile se promenama u društvu i ekonomiji, postavši ključni izazov u borbi protiv finansijskog kriminala. Vezano za ovu pojavu, novinari su počeli da koriste termin “pranje novca” koja se kasnije infiltrirala u naučne sfere koje se bave kriminalom. “Osnovni oblik ovog krivičnog dela se vrši različitim radnjama koje se preduzimaju prema imovini za koju se zna da potiče od izvršenja krivičnog dela” (Stojanović i Janković, 2002:125).

RADNJA DELA „PRANJE NOVCA”

Radnje ovog dela mogu biti: izvršenje konverzije ili prenosa imovine (bilo koji pravni posao kojim se na drugo lice prenosi pravo svojine: prodaja, poklon i sl.) sa namerom da se sakrije ili da se netačno prikaže ilegalno poreklo imovine; skrivanje ili drugačije prikazivanje činjenica o imovini i sticanje (pribavljanje svojine na stvarima koje predstavljaju imovinu), držanje ili korišćenje (zajam, posluga, iznajmljivanje i slično) takve imovine.

Suština osnovnog i ozbiljnijeg oblika ovog krivičnog dela proizlazi iz namernog postupanja, u kojem treba da bude prisutno saznanje izvršioca da potiče od kriminalne aktivnosti. Kod zamene i prenosa imovine, posebno je nužna namera da se lažno predstavi ili prikrije poreklo te imovine. Kod lakšeg oblika se radi o nehatu izvršioca koji nije znao za poreklo imovine, ali bio dužan da zna. Za osnovni oblik je propisana kazna zatvora “od šest meseci do pet godina; za teži oblik zatvor od jedne do deset

godina, a za lakši oblik je propisana kazna zatvora do tri godine”. Takođe se obavezno primenjuju i mere bezbednosti.

U zakonodavstvu koje važi kod nas, pojam pranja novca obuhvata deponovanje sredstava stečenih putem nelegalnih radnji ili aktivnosti, kao što su: “siva ekonomija, trgovina oružjem, drogom, psihotropnim supstancama i slično, na bankovne račune ili putem drugih finansijskih organizacija i institucija”. Takođe, obuhvata i inkorporaciju tog novca na drugačiji način u zakonite finansijske transakcije. Domaći i strani preduzetnici i fizička lica praktikuju ove radnje pranja novca s ciljem olakšavanja legalnih privrednih i finansijskih aktivnosti.

DEFINISANJE POJMA „PRANJE NOVCA” U SRBIJI

Ekonomске razmere pranja novca u Srbiji neprestano rastu u sve većem obimu i raznovrsnim formama. “Postupci koji se primenjuju kako bi se omogućilo pranje novca obuhvataju zamenu ili prenos imovine stečene putem nedozvoljenih delatnosti, prikrivanje ili utaju porekla novca, prikrivanje mesta gde je novac investiran, prikrivanje namene korišćenja imovine koja je povezana s nelegalnim aktivnostima, kao i prikrivanje nelegalno stečene imovine i kapitala tokom privatizacije i sličnih procesa”.

Prema Zakonu iz 2010. godine, pod pranjem novca smatraju se sledeće aktivnosti:

- 1) “Konverzija ili prenos imovine koja potiče izvršenjem krivičnog dela predstavlja prvu kategoriju radnji koje spadaju pod pranje novca. Ova faza uključuje proces transformacije ili prenosa nelegalno stečene imovine kako bi se prikrilo njen izvor”.
- 2) “Druga faza obuhvata prikrivanje ili netačno prikazivanje prave prirode, porekla, mesta nalaženja, kretanja, raspolaganja, vlasništva ili prava u vezi sa imovinom koja je stečena izvršenjem krivičnog dela. Ovo podrazumeva izvođenje radnji kojima se manipuliše informacijama o imovini kako bi se skrilo njen stvarni izvor i karakter”.
- 3) “Treća faza, koja se odnosi na sticanje, držanje ili korišćenje imovine stečene izvršenjem krivičnog dela, označava trenutak kada kriminalci zapravo koriste ili poseduju nelegalno stečenu imovinu. Ova faza uključuje upotrebu sredstava koja potiču iz nezakonitih aktivnosti u svakodnevnim ili poslovnim transakcijama”.

Ovaj zakonski okvir, koji prepoznaje i definiše ove tri faze pranja novca, ima za cilj efikasno suzbijanje ovih aktivnosti i jačanje pravosudnog sistema u borbi protiv finansijskog kriminala. Sistematsko prepoznavanje i suzbijanje svake od ovih faza predstavlja ključni deo strategije zaštite finansijske stabilnosti i sprečavanje nelegalnih praksi u društvu.

Domaće zakonodavstvo mora biti usklađeno sa međunarodnim aktima, među kojima se najvažniji odnose na suzbijanje pranja novca, a najpoznatija je: “Bečka konvencija ujedinjenih nacija iz 1988. godine i konvencija iz 1990. godine koje su donele dvanaest zemalja evropske zajednice”.

Na internacionalno planu je veoma važna i uloga Interpola u suprotstavljanju pojavi „pranja novca”. Ova međunarodna organizacija se aktivno uključila u rad tokom kraja prošlog veka kada je “Generalna skupština Interpola” donela rezoluciju, a formirana je i specijalna grupa koja ima ovlasti da zapleni imovinu koja je nelegalno stečena radnjom „pranja novca“.

„PRANJE NOVCA“ U PROMETU NEKRETNINA

Ranije smo naglasili da pranje novca podrazumeva transformaciju sredstava koja su nezakonito stečena u legalna, pri čemu je suštinski cilj ovog procesa prikrivanje ilegalnog porekla novca. Da bi se postigao ovaj cilj, neophodno je integrisati ga u zakonite finansijske tokove jedne države. „Prljavi novac“ je novac koji potiče isključivo iz nezakonitih aktivnosti. To znači da, bez tih aktivnosti, proces pranja novca ne bi bio moguć. Pranje novca, kao proces, može se podeliti na tri ključne faze. Prva faza, poznata kao faza polaganja, obuhvata unošenje novca u finansijski sistem. Druga faza, faza oplemenjivanja, podrazumeva premeštanje novca sa jednog računa na drugi ili menjanje njegovog oblika kako bi se sakrio nezakoniti trag. Na kraju, treća faza, faza integracije, predstavlja proces u kojem se nezakonita sredstva mešaju sa legalnim, integrišući se u finansijski sistem određene nacionalne države.

“U aprilu 2018. godine, Srbija je donela "Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma", koji ima za cilj jačanje mehanizama borbe protiv ovih nelegalnih aktivnosti, kojim su proširene obaveze utvrđivanja stvarnog vlasništva i na trastove i ostala lica stranog prava, propisana obaveza utvrđivanja porekla imovine za visokorizične stranke, precizirane obaveze za pružaoce platnih usluga kod prenosa novčanih sredstava”. “U Izveštaju o radu za 2017. godinu, Uprava za sprečavanje pranja novca navela je da je prijavljeno ukupno 2.471 sumnjivih transakcija. Od tog broja iz banke je stiglo 752 prijave, od agenata za prenos novca 1.643, agenata za promet nekretnine 1, revizora 6, platnih institucija 5, lica koja se bave poštanskim saobraćajem 31, osiguravajućih društava 5, notara 9, advokata 1 i od ostalih izvora 18”.

Sektor trgovanja nekretninama oduvek je bio zanimljiv za pranje novca kroz sve faze tog procesa. Nekretnine, kao kapitalna ulaganja, uključuju velike svote novca, omogućavajući tako pranje većih količina novca. Kriminalci takođe vole da novac ulažu baš u nekretnine jer im daje osećaj moći i predstavlja jedan vid statusnog simbola. Pad cena i pad prodaje nekretnina na svetskom nivou prouzrokovao je svetskom ekonomskom krizom, što je u manjoj meri uticalo na porast pranja novca kroz ovu delatnost u privredi. Organizovane kriminalne grupe uvek razvijaju nove metode za pranje novca koje su prilagođene uslovima iz okruženja iz prostog razloga što „prljavi novac“ mora biti „opran“ kako bi dalje bio upotrebljiv za legalno korišćenje. Analiza ovog problema postaje imperativ u sektoru nekretnina, s obzirom na značajan obim finansijskih transakcija, društveni uticaj i sveprisutne slučajeve otkrivenog pranja novca, finansiranja terorizma i utaje poreza. Tržište nekretnina ima međunarodnu prirodu što otežava identifikovanje transakcija koje potiču od pokušaja „pranja novca“ i ilegalnih aktivnosti iz kojih je novac potekao.

Cene nekretnina imaju značajan uticaj na građevinsku industriju, a kada se sve ove faktore sagleda zajedno, postaje jasno da fluktuacije cena nekretnina imaju dubok i sveobuhvatan uticaj na ekonomsku aktivnost i stabilnost cena. Ove fluktuacije igraju ključnu ulogu u oblikovanju ukupne dinamike tržišta, utičući na odnose između ponude i potražnje, distribuciju prihoda i druge aspekte ekonomske aktivnosti. Povećanje cena nekretnina često stimuliše aktivnost u građevinskom sektoru, podstičući investicije u nove projekte i razvoj. S druge strane, pad cena može usporiti

građevinske projekte, smanjiti investicije i uticati na zaposlenost u tom sektoru. Ova dinamika direktno utiče na ekonomske performanse, budući da građevinski sektor ima značajnu ulogu u stvaranju radnih mesta i doprinosu bruto domaćem proizvodu.

To je jedan od osnovnih razloga što se javljaju teškoće u praćenju u pogledu varijacija u cenama nekretnina (nedostatak pouzdanih i jednoobraznih informacija). Nekretninama se uvećava vrednost obzirom da mnoge države daju opciju podsticaja za buduće kupce uvidu subvencija i poreskih olakšica. Kriminalci zloupotrebljavaju sektor nekretnina jer im omogućava da se prikrije pravi izvor novca i stvarni identiteta vlasnika nekretnine, kao ključne elemente pranja novca. Mogućnosti zloupotrebe tržišta nekretnina omogućavaju licima iz kriminogene sredine da se poslovno pozicioniraju i da imaju benefite od nelegalno stečenog novca.

Načini pranja novca stalno se menjaju jer kriminalci koriste različite metode da prikriju nezakonito poreklo novca, iskorišćavajući slabosti određenih sektora u državi. Projekat stvaranja tipologija pranja novca u Republici Srbiji pokrenut je s namerom da se dublje istraže dosadašnje prakse i tehnike pranja novca u našoj zemlji. Cilj ovog projekta je pružiti sveobuhvatnu analizu iskustava do sada, identifikovati specifične načine i strategije koje se koriste u procesu pranja novca, te na taj način doprineti efikasnijem suprotstavljanju ovakvim nezakonitim praksama.

Ovaj projekat ne samo da ima za cilj da identifikuje već poznate metode pranja novca, već i da prepozna nove trendove i evoluciju tehnika koje kriminalci koriste kako bi izbegli otkrivanje. Kroz ovu inicijativu, stručnjaci će pažljivo analizirati istorijske slučajeve i trendove, kao i pratiti savremene oblike pranja novca, sa fokusom na domaće specifičnosti.

Smatra se da će ovakva proaktivna analiza pružiti ključne uvide koji će pomoći regulatorima, pravosuđu i finansijskim institucijama da unaprede svoje mere i strategije borbe protiv pranja novca u Republici Srbiji. Ovaj projekat, kao rezultat, ima ambiciju ne samo da identifikuje izazove koje susrećemo, već i da podstakne dalje istraživanje i razvoj efikasnih pravnih i institucionalnih odgovora na ovu pretnju.

Da bi se sektor nekretnina zloupotrebio koriste se brojne tehnike, metodi, mehanizmi i instrumenti koji su sami po sebi nelegalni.

Primeri “pranja novca i finansiranja terorizma”, kroz metoda koje su grupisane prema vrsti su sledeće:

- a. Primenjivanje kompleksnih kredita i pozajmica.
- b. Uključivanje nefinansijskih stručnjaka.
- c. Iskorišćavanje monetarnih instrumenata.
- d. Korišćenje hipotekarnih kredita.
- e. Upotreba investicionih šema i finansijskih institucija.
- f. Akvizicija nekretnina s novcem stečenim iz nelegalnih aktivnosti.

Prema informacijama dobijenim od policijskih i obaveštajnih izvora, osumnjičeni često koriste svoje vlastite pozajmice direktno ili indirektno za sticanje imovine i učešća u fondovima za investicije u nekretninama. Ovo znači da osobe iz kriminalnog miljea sami sebi pozajmljuju novac, in a taj način prividno stvaraju legalnost svog novca, prikazujući ga kao sredstva stečena zakonitim poslovanjem. Glavni cilj ovih

pozajmica je dvostruk - osigurati legitimitet izvora novca i prikriti identitet učesnika u transakcijama koji se pojavljuju kao strane na tržištu nekretnina.

Dodatno, ovim pozajmicama prikriva se prava priroda finansijskih transakcija povezanih sa zaduživanjem. Ponekad, osumnjičeni angažuju nefinansijske stručnjake, uključujući notare, agente za prodaju nekretnina i druge aktere, u skladu s njihovom ulogom u poslovima s nekretninama. Ovi stručnjaci igraju ključnu ulogu u otkrivanju zloupotreba, poput promene namene zemljišta od rezidencijalne gradnje do komercijalne gradnje, što često dovodi do prikrivanja nelegalnih aktivnosti.

S obzirom na njihovu stručnost, profesionalci u sektoru nekretnina postaju vitalni igrači u otkrivanju potencijalnih slučajeva pranja novca, jer se bave ključnim aspektima kao što su prikrivanje pravog izvora novca, vlasništvo, lokacija ili poreklo nezakonito stečenog novca, kao i učešće pravnih lica (firmi) u takvim sumnjivim transakcijama. Ovi slučajevi ilustruju važnost saradnje sa sektorom nekretnina kako bi se efikasno suprotstavili pranjem novca i finansiranjem terorizma. Jedna od prvih mera za otkrivanje "pranja novca", koje preduzimaju posrednici u prometu nekretnina je utvrđivanje identiteta stranke. Identifikaciju stranke kao fizičkog lica posrednik vrši uvidom u lična dokumenta: ličnu kartu, pasoš ili drugu odgovarajuću javnu ispravu, pri čemu utvrđuje ime i prezime, adresu prebivališta ili boravišta, identifikacioni broj (JMBG), datum rođenja i podatke o ispravi na osnovu koje je utvrđen identitet stranke (naziv i broj isprave, organ koji je izdao ispravu). Identitet stranca se utvrđuje uzimanjem ličnih podataka iz pasoša ili drugih javnih isprava. Ako se transakcija obavlja za pravno lice, potrebno je utvrditi identitet osobe koja u ime pravnog lica traži transakciju, u skladu sa prethodno navedenim podacima, kao i naziv, sedište, matični broj i PIB pravnog lica koje traži transakciju.

Ako stanka zahteva transakciju u svojstvu opunomoćenog lica, dužnost posrednika je da od stranke zatraži punomoć. Svi podaci koji su prikupljeni na osnovu Zakona imaju klauzulu poverljivosti i koriste se samo za aktivnosti koje se odnose na pronalaženje i sprečavanje "pranja novca" ili krivičnog dela u vezi s "pranjem novca".

SUZBIJANJE „PRANJA NOVCA“

Da bi seuzbijanje pranja novca bilo efikasno neophodno je da se poznaju uslovi i otkriju faktori koji pogoduju nastajanju i razvoju ovog krivičnog dela. Njihovo poznavanje je od posebnog značaja prilikom planiranja preventivnih i represivnih aktivnosti. Na taj način se omogućava određena kontrola pojave i dinamičnosti ovog oblika organizovanog kriminala, kao i suzbijanje novih oblika i formi.

U prevenciji korupcije i "pranja novca" značajno mesto ima javno mnjenje koje pozitivno utiče na moral građana i formiranje stavova u odnosu na konkretne primere korupcije, a u cilju osude od strane pojedinaca koji će potom i sami preventivno delovati i prijavljivati uočene nepravilnosti i kriminalne radnje.

U isto vreme u prevenciji sprečavanja i suzbijanja korupcije veliku ulogu imaju aktivnosti organa lokalne samouprave.

Može se izvesti zaključak da je pranje novca pokušaj legalizacije kapitala koji je stečen kriminalnim aktivnostima, odnosno finansijskim transakcijama kojima se prikriva stvarno poreklo novca koji se pojavljuje u poslovanju. Pojava pranja novca

je štetna za nacionalne države obzirom na sposobnost prilagođavanja promenama u okruženju, stalnom razvoju nauke i tehnologije koji dovode do pojave novih oblika, internacionalizaciji i transnacionalnom organizovanom kriminalitetu.

“Pranje novca nije samo sociološka ili kriminalna pojava već je treba posmatrati, tretirati, analizirati i delovati na nju kao na ozbiljan kriminal koji je skoro uvek u sprezi sa organizovanim kriminalom kroz povezanost kriminalnih grupa sa nosiocima državne, društvene ili političke vlasti (Gajić -Glamočlija i Jovašević, 2008)”.

Ovaj vid kriminaliteta ima određene specifičnosti koje ga čine različitim od ostalih jer je poprilično prisutnije u onim državama u kojima postoje deficitarne robe na tržištu ili gde je poreski sistem isuviše opteretio građane i pravna lica, što dovodi do pojave „sive ekonomije“, karakteriše ga visoka prilagodljivost tržišnim događajima što ugrožava finansijsku stabilnost nacionalne države. Na osnovu iznetog se može istaći da se ovaj oblik kriminala predstavlja veliku društvenu opasnost.

ZAKON O SPREČAVANJU “PRANJA NOVCA” I FINANSIRANJU TERORIZMA

Zakonik o krivičnom postupku iz 2002. godine, u članu 232 stva 1 koristi termin „organizovani kriminal“ kada se navodi da istražnog sudija može na predlog državnog tužioca da naredi meru nadzora i snimanja razgovora telefonom ili na drugi način, u slučaju da postoje osnove sumnje da je neko lice s elementima organizovanog kriminala učinilo krivično delo koje se odnosi na falsifikovanje novca, pranje novca, neovlašćenu proizvodnju, stavljanje u promet i trgovinu opojnim drogama, trgovinu oružjem, municijom, eksplozivnim materijalima i trgovinu ljudima. Izmene i dopune Zakonika o krivičnom postupku iz 2002. godine, u naš krivično pravni i procesni sistem je uveden poseban postupak koji se odnosi na krivična dela u vezi sa organizovanim kriminalom (Bošković, 2011).

Da bi se krivično delo tretiralo kao organizovani kriminal, prema članu 504a ZKP, neophodno je da budu ispunjene dve kumulativne grupe uslova: da postoji sumnja da je krivično delo izvršeno od strane organizovanog delovanja više od dva lica u cilju vršenja teških krivičnih dela radi sticanja dobiti i moći.

ZAKLJUČAK

Na osnovu analize rada i dobijenih rezultata se može izvući zaključak u vezi pranja novca, koji se svodi na sledeće činjenice: pranje novca predstavlja ozbiljan društveni fenomen koji se ne može u potpunosti iskoreniti; pranje novca ima transnacionalni karakter, zloupotrebljavajući civilizacijske tekovine kao što su globalno ekonomsko i finansijsko tržište, napredak nauke, razvoj tehnologija i povezanost ljudi; pranje novca pokazuje tendenciju za infiltriranjem u sve spekte društvenog života, a posebno su razarajuće veze sa nosiocima političke i ekonomske moći; preduzimanje preventivnih i represivnih mera mora biti prioritet u političkim agendama svih država u svetu, a zakonodavstvo nacionalnih država prilagođeno međunarodnom zakonodavstvu koje se odnosi ne samo na borbu protiv organizovanog kriminala,

pranja novca i terorizma, već i na druge sfere koje regulišu pitanje ekonomske, socijalne sigurnosti, poštovanja prava i drugo.

Na osnovu svih činjenica koje su iznete se može zaključiti da je „borba“ protiv pranja novca kao oblika organizovanog kriminala veoma težak zadatak, ali da se svaka nacionalna država, kao i države na međunarodnom nivou, moraju izboriti sa ovim „zlom“ jer samo na taj način će građani, sve institucije i sama država imati razvijenu privredu i finansije, odnosno moći će da dođe do privrednog rasta i razvoja bez bojazni da će se kroz legalni sektor „prati“ novac stečen od kriminalnih aktivnosti ili da će doći do narušavanja sloboda građana zbog izražene korupcije, kao i do opšteg ugrožavanja života i imovine građana i nacionalne bezbednosti uopšteno. Borba protiv organizovanog kriminaliteta je uglavnom jedno od najvažnih pitanja mnogih država, čak i mnoge partije u predizbornim kampanjama obećavaju da će se boriti protiv organizovanog kriminala, odnosno pre svega protiv korupcije, koja je previše posledična kada se radi o korumpiranosti državnih funkcionera, političara, sudija, tužioca i advokata od strane pripadnika organizovanih kriminalnih grupa.

Posmatrajući spoljnopoličke karakteristike pranja novca i drugih oblika organizovanog kriminala može se reći da je opasnost najviše uočena u indirektnom narušavanju celovitosti zemlje, otežavanju ili onemogućavanju udruživanja Srbije u međunarodne institucije i organizacije, pomoć međunarodne zajednice u slučaju da se ugrožava nedeljivost zemlje od strane velikih sila, kao i „nemoć“ vlasti da se osudi ili da se suprostavi organizovanom kriminalu zbog toga što ne želi ili što nema mogućnost ili pomoć međunarodne zajednice.

BIBLIOGRAFIJA

1. Bošković, G., (2011), „Organizovani kriminal“, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.
2. Gajić -Glamočlija, M., Jovašević, D., (2008), „Krivično delo pranja novca“, Beosing, Beograd.
3. Ignjatović, Đ., (1998), „Organizovani kriminalitet“, Beograd.
4. Mijalković, S., Subošić, D., Bošković, G., (2011), „Organizovani kriminal i nasilje“, Međunarodna naučno - stručna konferencija „Nasilnički kriminalitet: etiologija, fenomenologija, suzbijanje“, Banja Luka 24. juni 2011., KPA, Beograd.
5. Stojanović, Z. P., Perić, O. M., (2002), „Krivično pravnasiljaorganizovani kriminalo- posebni deo“, Službeni glasnik, Beograd.
6. Teofilović, N., Jelačić, M., (2006), „Sprečavanje, otkrivanje i dokazivanje krivičnih dela korupcije i pranja novca“, Policijska akademija, Beograd, str. 242.
7. Škulić, M., (2003), „Organizovani kriminalitet“, Dosije, Beograd.

RESUME

Based on the analysis of this paper and the results obtained, the following conclusions can be made about money laundering: money laundering is a serious social phenomenon that cannot be fully eradicated; money laundering has a transnational character, abusing the civic achievements such as the global economic and financial market, advances in science, development of technology, and the interconnectedness of people; money laundering shows a tendency to infiltrate all aspects of social life, especially having devastating connections with bearers of political and economic power; taking preventive and repressive measures must be a priority in the political agendas of all countries in the world, and the legislation of national states adjusted to international legislation that relates not only to the fight against organized crime, money laundering, and terrorism, but also to other spheres that regulate issues of economic security, social security, respect for rights, and others.

Based on all the facts presented, it can be concluded that the "fight" against money laundering as a form of organized crime is a very difficult task, but every nation-state, as well as states at the international level, must combat this "evil" because only in this way can citizens, all institutions, and the state itself have a developed economy and finance, or be able to achieve economic growth and development without the fear that money earned from criminal activities will be laundered through the legal sector or that it will lead to the violation of citizens' freedoms due to pronounced corruption, as well as the general endangerment of the lives and property of citizens and national security in general. The fight against organized crime is primarily one of the most important issues for many states, and many parties in election campaigns even promise to fight against organized crime, or primarily against corruption, which is too consequential when it comes to the corruption of state officials, politicians, judges, prosecutors, and lawyers by members of organized criminal groups. Observing the foreign policy characteristics of money laundering and other forms of organized crime, it can be said that the greatest danger is perceived in the indirect undermining of the country's integrity, complicating or preventing the association of Serbia with international institutions and organizations, international community assistance in case the indivisibility of the country is threatened by major powers, as well as the "powerlessness" of the authorities to condemn or to oppose organized crime because it does not want to or does not have the ability or assistance of the international community.